

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1917 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition angående krigstidshjälp under år 1917 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 23 april 1917 avlåten proposition (nr 297) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, vid småskolor eller mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid Lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka den 1 januari 1917 äga åtnjuta pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 207,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras,

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 100 kronor, dock under iakttagande

dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,300 kronor för år räknat,

dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbö-

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 11 saml. 1 avd. 10 häft. (Nr 10.) 1

rande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp av 100 kronor eller därutöver,

dels att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp understigande 100 kronor, må såsom krigstidshjälp erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med sistnämnda understöd uppgår till 100 kronor,

dels ock att från åtnjutande av ifrågavarande krigstidshjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, hustruns taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man lever; samt

c) medgiva, att krigstidshjälp må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

I detta ärende hava inom andra kammaren väckts följande motioner, nämligen:

nr 471, av hr *Rydén* i Malmö m. fl., som hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition ville

»a) för beredande — — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — — förslagsanslag av 425,000 kronor med rätt — — (= Kungl. Maj:ts förslag) — — ändamålet erfordras,

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 200 kronor, dock under iakttagande

dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhopa överstiga 1,600 kronor för år räknat,

dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp av 200 kronor eller därutöver,

dels att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp understigande 200 kronor, må såsom krigstidshjälp erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med sistnämnda understöd uppgår till 200 kronor,

dels ock att från åtnjutande av ifrågavarande krigstidshjälp undantages f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,500 kronor, hustruns taxering däri inberäknad, samt

c) i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag;»

nr 474, av hrr *Welin* och *Lingström*, vilka föreslagit, att riksdagen måtte besluta att

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, vid småskolor eller mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid Lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka den 1 januari 1917 äga åtnjuta pension från folkskolläraernas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 315,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras,

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 150 kronor, dock under iakttagande

dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,500 kröner för år räknat,

dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp av 150 kronor eller därutöver,

dels att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp understigande 150 kronor, må såsom krigstidshjälp erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med sistnämnda understöd uppgår till 150 kronor,

dels ock att från åtnjutande av ifrågavarande krigstidshjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlagga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, hustrus taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man lever, därest icke Kungl. Maj:t på grund av andra, särskilda omständigheter skulle finna behovet styrkt; samt

c) medgiva, att krigstidshjälp må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Rörande motiveringen för dessa yrkanden tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Departement-
schefen.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 23 april 1917 har chefen för ecklesiastikdepartementet lämnat en utredning rörande den omfattning, vari staten för närvarande ekonomiskt bidrager till såväl avlöning som pensionering av ifrågavarande befattningshavare.

Efter en erinran, att de grupper av lärare, om vilka nu vore fråga — med undantag av lärare vid vissa enskilda skolor och barnhem ävensom vid vissa av landsting eller städer inrättade skyddshem — vore, såsom av den lämnade redogörelsen framginge, antingen helt eller ock till huvudsaklig del avlönade av statsmedel, samt att även i fråga om deras pensionering staten i stor utsträckning bidroge, har departementschefen anfört, att då riksdagen sedan länge och i all synnerhet sistförflutna år genom beviljande av betydande anslag visat sig behjärta de lägst pensionerades svåra ställning under nuvarande förhållanden, anledning torde finnas att kunna påräkna välvilligt beaktande från riksdagens sida av det förhållande, att ytterligare vissa lågt pensionerade lärare för tillfället befunne sig i stort behov av någon ekonomisk förbättring i sina villkor.

I avseende å sättet, varpå statens mellankomst härvid skulle kunna ifrågasättas, leddes — fortsatte departementschefen — tanken närmast på den framställning, som Kungl. Maj:t avlätit till innevarande års riksdag angående krigstidshjälp under år 1917 åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst (proposition nr 264). Därvid hade framhållits, hurusom det på grund av de ökade levnadskostnaderna vore uppenbart, att de efter normala omständigheter avpassade avlöningarna och pensionerna, åtminstone för de i tjänst varande eller f. d. befattningshavare, vilka uppbyure låga avlöningar eller pensioner, i regel icke utan synnerligen stora svårigheter räckte till de nödvändiga levnadskostnadernas bestridande. Vissa betänkligheter mot en stadigvarande förhöjning av utgående pensioner borde icke hindra, att staten trädde hjälpande emellan för att genom en tillfällig pensionsförhöjning i någon mån stödja de mest behövande bland dem, som ägnat sina krafter åt dess tjänst.

Vad i detta avseende yttrats beträffande f. d. statstjänare syntes också i allt väsentligt äga tillämpning i fråga om de f. d. befattningshavare, som i nu föreliggande framställning avsåges.

Beträffande understödets belopp och de begränsningar, som för dess utbetalande böra uppdragas, hade i den förut omnämnda framställningen gjorts gällande, att krigstidshjälpen skulle utgå med ett belopp av 100 kronor, dock under iakttagande dels att ifrågavarande befattningshavares nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke finge tillhoppa överstiga 1,300 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp skulle undantagas ej mindre f. d. befatt-

ningshavare, som under år 1917 hade att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, hustrus taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man vore i livet.

I det hela syntes enahanda principer böra läggas till grund i fråga om krigstidshjälp åt de pensionärer, varom här är fråga.

Genom riksdagens medgivande hade vissa folkskollärare, vilka erhållit avsked med pension till belopp understigande 800 kronor, för år 1917 tillerkänts av statsmedel understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till 800 kronor. Då sålunda åtgärder redan vidtagits för att förmedelst statsbidrag tillgodose dessa pensionärer, syntes denna omständighet böra i så måtto inverka på förevarande fråga, att de, som redan på detta sätt erhållit understöd av 100 kronor eller därutöver, uteslötes från den krigstidshjälp, varom nu vore tal; däremot syntes de, som genom omförmälda riksdagsbeslut icke erhållit fullt 100 kronor, nu böra i krigstidshjälp erhålla ett så stort belopp, att detta tillsammans med vad dem förut tillerkänts av statsmedel tillhoppa uppginge till 100 kronor.

Enahanda synpunkter syntes departementschefen böra anläggas i fråga om de småskollärare m. fl., vilkas understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt icke uppginge till 400 kronor men vilka genom 1916 års riksdags beslut tillerkänts understöd för år 1917 till så stort belopp, att detsamma tillsammans med det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående understödet uppginge till 400 kronor.

Med tillämpning av vad ovan anförts kunde kostnaderna för de olika grupperna av lärare approximativt beräknas på följande sätt:

Folkskollärare	kronor 129,500:—
Småskollärare m. fl.	» 75,100:—
Lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor	» 200:—
Lärare vid småskoleseminarier	» 900:—
Lärare vid Lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid vissa enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem	» 600:—

Summa kronor 206,300:—

I statsverkspropositionen till 1917 års riksdag vore något belopp för ändamålet icke beräknat. Medel för täckande av omförmälda kostnader bleve emellertid tillgängliga, därest de av Kungl. Maj:t den 9 mars 1917 på föredragning av dåvarande chefen för finansdepartementet till riksdagen avlåtna framställningar angående nya inkomster av skattemedel m. m. vunne riksdagens bifall.

Utskottet.

Utskottet anser i likhet med Kungl. Maj:t att nu ifrågavarande f. d. befattningshavare böra i fråga om krigstidshjälp från staten likställas med f. d. befattningshavare i statens tjänst, med vilka de i många avseenden äro jämförliga.

Under åberopande av vad utskottet anfört i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 8 rörande krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare i statens tjänst och under erinran, att kostnaden för krigstidshjälp åt nu ifrågavarande f. d. lärare och lärarinnor efter sålunda angivna grunder av utskottet approximativt beräknats till 315,000 kronor, får utskottet förden skull hemställa,

I) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och hr Rydén's i Malmö m. fl:s samt hr Welins och Lingströms motioner, må

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, vid småskolor eller mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid Lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka den 1 januari 1917 äga åtnjuta pension från folkskolläraernas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 315,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras,

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 150 kronor, dock under iakttagande

dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhopa översliga 1,500 kronor för år räknat,

dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp av 150 kronor eller därutöver,

dels, att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken genom beslut av 1916 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, erhållit understöd till belopp understigande 150 kronor, må såsom krigstidshjälp erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med sistnämnda understöd uppgår till 150 kronor,

dels ock att från åtnjutande av ifrågavarande krigstidshjälp undantages f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade; samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes; samt

II) att riksdagen må avslå ovanberörda motioner i de delar, som icke blivit av utskottet tillstyrkta.

Stockholm den 14 maj 1917.

På utskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
av första kammaren herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i Skyllberg, *Hellström, Wrangel, Wavrinsky* och *Fagerlin*, samt
av andra kammaren herrar *Tamm, Nilsson* i Kabbarp, *Henrikson, Bärge* i Katrineholm, *Olofsson* i Ävik, *Svensson* i Kompersmåla och *Andersson* i Gävle.
